

Les adaptacions de clàssics literaris en la formació de mestres: la narrativa breu medieval

Jeroni Méndez Cabrera | Florida Universitària (Universitat de València)

“El clàssic no és clàssic per ser antic, sinó perquè segueix sent *modern, actual*”.

Joan Fuster

A partir de la consideració del paper dels clàssics en l'educació literària del segle XXI, aquest treball planteja la idea que alguns textos pertanyents a la narratio brevis medieval poden suposar lectures idònies per al foment del gaudi lector i la formació de futurs docents. Així, a manera d'exemple, es presenta una experiència d'aula basada en l'adaptació didàctica del fabliau originalment titulat Estula, realitzada en el marc dels estudis de Grau de Mestre/a en Educació Infantil.

Paraules clau: educació literària, clàssics literaris, literatura medieval.

Adaptations of literary classics in teacher training: the short medieval narrative

After considering about the role of classics in the literary education of the XXIst century, this work raises the idea that certain texts belonging to the medieval narratio brevis may involve lectures suitable for the promotion of reading enjoyment and even training of future teachers. Therefore, as an example, we provide a classroom experience based on the didactic adaptation of the fabliau originally entitled Estula, conducted within the framework of the Degree of Childhood Education.

Keywords: literary education, literary classics, medieval literature.

1. Introducció

A pesar de les diverses opinions sobre la manera de portar-los a les aules, la reinvenció dels clàssics literaris per al delit i la formació integral de l'individu ha estat una constant durant les últimes dues dècades, incloent-hi el marc de la formació professional de futurs i futures mestres; i encara actualment han continuat les justificacions teòriques i les propostes didàctiques per llegir-los, rellegir-los i adaptar-los per a aquells lectors que es troben en fases primerenques de la seua formació literària o que disposen d'una competència lectora que no els permet enfrontar-se als textos originals.

No obstant això, més enllà del reconeixement reverencial d'obres, personatges i autors emblemàtics, normalment associats a la confecció de cànons literaris nacionals, en veritat, són pocs els estudis que se centren en el paper que poden jugar els clàssics medievals en ple segle XXI.¹ Potser, açò és a causa d'alguns prejudicis sobre l'època medieval, degudament desmentits pels especialistes des de fa temps (Pernoud, 1977; Sergi, 1998; Bühler, 2005); o simplement per una certa estranyesa o desconeixement generalitzat de la nostra tradició literària en determinats contextos formatius, el qual desconeixement sol explicar-se sovint per les habilitats d'especialització filològica i històrica requerides per a enfrontar-se a una lectura realment comprensiva dels textos amb l'ànim d'actualitzar-los i fer palès el vincle significatiu, plenament enriquidor, entre aquestes obres i la societat actual.

Així, la consideració del paper que tenen les obres pertanyents a la narrativa medieval en el desenvolupament significatiu

de la competència literària dels infants i adolescents combrega amb la conveniència de certs plantejaments educatius en la figura del docent en formació que, al llarg dels seus estudis universitaris, hauria de preguntar-se quin protagonisme assumeixen els clàssics en la seua formació literària, ço és, què li poden oferir els clàssics literaris en la seua preparació com a docent; encarant-se amb a una altra qüestió determinant: com i per què dur aquest tipus de textos a les aules escolars. Així, autors com Sotomayor (2013) destaquen que l'orientació per a la selecció de textos és una de les tasques més importants del mediador i que cal reflexionar amb deteniment sobre què és un clàssic, de quins clàssics parlem i com han funcionat fins ara com a instruments educatius.

El plantejament a les nostres aules de propostes lectores estimulants no defuig els clàssics, els quals permeten aproximar els infants i joves a alguns elements fonamentals que formen part del nostre patrimoni cultural; a temàtiques i tòpics d'àmplies repercussions literàries que afavoreixen la discussió interpretativa de les obres i l'aprenentatge intertextual; també a valors universals, útils per a fomentar la intel·ligència emocional dels més menuts i les pràctiques de convivència democràtica; sense oblidar-nos de la fruïció inherent que pot implicar la seua lectura, si atenem als requisits curriculars de l'etapa educativa en què ens trobem i sabem destriar, d'un ventall plural de propostes diverses, els plantejaments metodològics i els recursos més escaients al nostre context d'aula (Ballester, 2015).

¹ En destaquem els recents de Tihal (2016) o Trincado (2016).

A casa nostra, de manera recurrent, són les grans epopeies de l'Antiguitat com l'*Odissea* d'Homer o l'*Eneida* de Virgili, també el *Quixot* de Cervantes i, pel que fa al context valencià, les grans obres i autors més representatius i editats de l'anomenat Segle d'Or (el *Tirant lo Blanch* i els poemes d'Ausiàs March, bàsicament) aquells que, normalment —i no sempre— venen al cap dels estudiants de Magisteri, sovint sense una clara consciència cronològica, quan algú els planteja la qüestió dels nostres clàssics a les aules. Més aviat pocs coneixen obres com el *Blandín de Cornualla*, el *Jacob Xalabín*, el *Curial i Güelfa*, o uns altres gèneres medievals molt coneguts i influenciadors a nivell europeu, com ara l'*exemplum*, el *lai*, el *roman* o la plèthora de petites històries humorístiques que la Baixa Edat Mitjana ens ofereix a través de *fabliaux*, *novelle* o *facezie*. I menys encara són aquells que, de bestreta, relacionen aquests autors i obres amb el gaudi del fet literari ni amb experiències didàctiques lligades a un model d'ensenyament on es fomenta la creativitat i la participació.

La importància de vincular els clàssics als interessos i inquietuds de l'alumnat passa, indiscutiblement, per fer accessibles aquesta mena de textos i permetre'n la lectura interpretativa i compartida, atenent a l'edat i les característiques de l'alumnat i els factors contextuals que afecten la recepció literària hui en dia. Dos fenòmens actuals que fan especialment necessari recórrer a les obres clàssiques en aquest sentit són, d'una banda, l'acceleració del consum cultural que fa que els llibres desapareguen cada vegada més ràpidament de la memòria col·lectiva, limitant-ne la discussió i l'ús compartit de referents literaris; i de l'altra, l'increment progressiu de la complexitat

de les societats actuals, on l'individualisme urbà, els contextos multiculturals, la immediatesa informativa i la influència dels mitjans de comunicació, a més de l'auge de les noves tecnologies amb les xarxes socials digitals com a formes d'interacció civil mediatitzades per la publicitat, tendeixen a fragmentar cada vegada més la vida social. D'aquesta manera, la dimensió socialitzadora de la cultura queda greument compromesa i la necessitat comunicativa de compartir referents es cobreix amb un altre tipus de sabers compartits, com ara els televisius, els publicitaris o els procedents de l'ús d'Internet en la vida diària (Colomer, 2010; Ballester i Ibarra, 2016).

2. Els clàssics medievals com a categoria

En aquest context, l'Edat Mitjana resulta un període poc tractat en els ensenyaments d'infantil i primària; i encara a la facultat de Magisteri, atès que la literatura medieval massa sovint pateix un tractament de classe magistral dins la més rànica tradició escolàstica i amb poc treball concretat sobre la lectura dels textos (Martines, 2003). Tanmateix, cal tindre en compte que diversos dels nostres clàssics medievals formen part de les nòmines de clàssics universals i poden suposar, amb els requisits metodològics adients, experiències de gaudi lector: Joanot Martorell, Enyego d'Àvalos, Ramon Llull, Bernat Metge, Joan Roís de Corella, són autors les obres dels quals formen part d'una rica xarxa de relacions intertextuals a nivell europeu i encara poden suposar vivències lectores de primer ordre.

Si recordem les observacions que fa, en terminologia genettiana, Sotomayor (2005), observem que la crítica sol considerar quatre tipus de clàssics literaris que, a manera

d'hipotextos, han esdevingut certament productius al llarg de la història de la literatura, pel que fa a les adaptacions i versions conseqüents: els contes populars, els clàssics de la literatura universal (normalment, referents de les denominades cultures nacionals), els clàssics del gènere d'aventures i els clàssics de la literatura infantil i juvenil. Doncs bé, si volguérem considerar alguns textos medievals com a categoria específica de clàssics igualment adaptables, trobaríem que no existeixen tantes reescriptures, si els comparem amb la resta d'aquests quatre grups que Sotomayor planteja. Aquesta circumstància pot explicar-se, segurament, per la necessitat d'un lector professional que se n'ocupe amb un interès divulgatiu, ço és, un lector especialitzat amb la competència lectoliterària necessària per llegir i adaptar el text original i que tinga en compte els principis bàsics de l'educació literària. En conseqüència, el desconeixement entre els lectors d'adaptacions és major quan parlem d'obres medievals que quan ho fem, per exemple, dels contes populars o dels clàssics del gènere d'aventures.

En qualsevol cas, cal destacar que existeixen obres medievals que es relacionen intertextualment, gràcies a les seues característiques narratives, amb els tipus d'hipotextos que hem comentat. Algunes d'aquestes obres es troben a l'origen remot de molts contes populars o s'hi vinculen a través de l'element meravellós (*La bella dorment del bosc*, per exemple, presenta una primera versió de principis del segle XIV, redactada en un provençal catalanitzat: *Frare de joi e sor de plaser* (Pacheco, 1983); i el motiu de la donzella adormida apareix també en el *Perceforest* o el *Blandín de Cornualla*); en ocasions, les obres medievals

formen part dels clàssics considerats universals i molts han estat inclosos en el cànon literari de diferents cultures nacionals (*Tirant lo Blanch*, *La Celestina*, la *Divina Comèdia*, els *Contes de Canterbury*, *El llibre de la rosa*...); a més, presenten sovint característiques del gènere d'aventures (*Els viatges de Marco Polo*, *La qüesta del Sant Grasal*, *Curial i Güelfa*); i cal tindre en compte que han inspirat diversos clàssics infantils i juvenils (*Robin Hood*, *El senyor dels anells*, *Harry Potter*, les *Cròniques de Nàrnia*...).

Més enllà de la consideració de textos arcaics, hi ha una sèrie de beneficis inequívocs que són el resultat de recuperar els clàssics medievals a les aules i fomentar-ne la lectura, sempre que —cal recordar-ho— es faça servir una adaptació adequada a l'edat dels discents i s'hi aplique la metodologia didàctica més pertinent. Així, les obres medievals ens regalen una immensa riquesa lèxica i paremiològica, facilitant l'adquisició de vocabulari i afavorint la consciència de la diacronia lingüística; permeten un cert enfocament lúdic de la lectura: els mots desconeguts i alguns recursos retòrics, els girs del llenguatge que estranyen i diverteixen l'alumnat, possibiliten l'exercici lector com a joc i descobriment; també serveixen per al foment de la producció textual partint d'exemples de la tradició literària: els clàssics medievals són models per escriure amb sensibilitat i vehemència sobre temàtiques universals com l'amor, la mort, l'amistat, el poder, l'aventura, la guerra, etc.; fan possible apreciar com les circumstàncies, els valors i les emocions defineixen la condició humana; faciliten debats sobre els personatges, les seues motivacions, desigs o pors; proposen diversos conflictes i la necessitat de resoldre'ls, atenent a factors contextuals com els

diferents esdeveniments històrics, la multiculturalitat, el paper de la dona, etc.; i a més, estimulen la consciència de la condició perdurable de la literatura com a font de plaer i d'aprenentatge.

En l'actualitat, per tant, esdevé una necessitat, per garantir el coneixement i el gaudi d'obres i autors, actualitzar els nostres clàssics medievals. Normalment, els intents d'adaptació de clàssics medievals en llengua catalana, des de la perspectiva educativa o divulgadora, s'han centrat en les obres dels grans autors de l'anomenat Segle d'Or valencià (Joanot Martorell, Joan Roís de Corella, Jaume Roig); els clàssics moralitzadors (Ramon Llull, Francesc Eiximenis, Isabel de Villena); o han optat, altrament, per la literatura medieval europea, normalment vinculada d'alguna forma amb el gènere d'aventures o l'actualitat cinematogràfica (Marco Polo, l'anomenada matèria de Bretanya, Beowulf i les sagues nòrdiques, etc.).² Cal destacar també la importància de les antologies i les seleccions de fragments, que permeten acostar els lectors no especialitzats a episodis significatius d'extenses obres medievals, triats segons determinades temàtiques, la seua qualitat literària o la seua rellevància històrica.³

Així doncs, atenent a la mutabilitat del cànon literari i a la necessitat d'amplitud màxima que suposa la selecció d'un corpus textual per a l'educació literària, la conclusió més escaient, pel que fa als clàssics medievals, és la seua inclusió en el cànon

de literatura infantil i juvenil. La clau de l'eficàcia del cànon escolar en la formació de la competència literària rau en la diversificada exemplaritat de les mostres literàries que ho integren, igual com en les activitats d'observació de les convencions estètiques i de la formació cultural diversificada que poden aportar (Mendoza, 2002). Atès que tot cànon pot ser actualitzat segons els canvis de sensibilitat estètica, l'evolució dels estudis teòrics i crítics, i la valoració pragmàtica de les obres, és plausible que, des del marc de l'educació literària, es proposen uns cànons renovellats, on els nostres clàssics medievals apareguen lícitament i significativa com a categoria.

3. La narrativa medieval i l'educació literària: l'humor com a tema

Des d'una perspectiva temològica, els tòpics i llocs comuns vinculats a allò còmic medieval poden funcionar com a incitació en el desenvolupament de la competència literària en l'actualitat. En aquest sentit, cal recordar la importància de l'humor en la classificació temàtica de les narracions destinades a un públic infantil i juvenil. I la predilecció per determinats tipus d'històries segons els hàbits lectors dels estudiants de Magisteri.⁴ Les narracions de temàtica humorística hi són, en ambdós casos, prevalents, per la qual cosa hom pot considerar que la narrativa medieval breu de temàtica còmica es pot ajustar a les

² Existeix un nombre reduït d'adaptacions de textos medievals per al públic infantil; tot i que, com detallem en la nostra tesi doctoral, sí que podem trobar un degoteig apreciable de publicacions durant les últimes dues dècades.

³ Podríem citar, a mode d'exemple, la selecció d'episodis amorosos del *Tirant a càrrec* Bellveser i Hauf (2010) o la del *Curial* a cura de Casals i Soldevila (2002).

⁴ Resulten interessants les aportacions sobre el perfil lector i els hàbits literaris dels universitaris espanyols i els estudiants de Magisteri realitzades per Larrañaga, Yubero i Cerrillo (2008); Díaz-Plaja i Prats (2013); Colomer i Munita (2013); o Ballester i Ibarra (2015).

exigències d'aquest tipus de lector i llançar-lo a possibilitats d'aprenentatge literari que altrament serien inconcebibles. L'humor és, amb uns altres temes, un ressort per activar els mecanismes que permeten el plaer de la lectura. A més, si volguérem fer una retrospectiva sobre les temàtiques més recurrents en la literatura infantil i juvenil, trobaríem que les històries realistes de protagonista infantil, les narracions d'aventures, les històries d'animals, els relats de fantasia i, efectivament, les narracions humorístiques són, en aquest sentit, de les més habituals (Colomer, 1998:156).

Lluch i Zayas (2015:63 i ss.) en destaquen aquelles que susciten més interès entre el públic infantil, algunes de les quals coincideixen amb els temes universals plantejats per moltes obres medievals: sentiments i emocions, la sexualitat i les formes de viure-la, la malaltia o la mort, l'entorn social i afectiu, familiar i escolar, l'amistat, el primer amor i els rituals que l'acompanyen, els costums i la història social, la família i les festivitats; els animals i la natura, els esdeveniments històrics, la guerra, la multiculturalitat, els conflictes polítics, socials i econòmics, etc.

El cas és que, volent separar-se de la imatge de didactisme que presidí la seua creació, o restant simplement al servei de nous valors educatius que exalten el plaer de viure, la literatura per a xiquets i adolescents ha recorregut a l'ús de l'humor com una de les seues característiques temàtiques més rellevants, almenys, des de la dècada dels setanta (Colomer, 1998:273). A casa nostra, els estudis sobre la rondallística demostren una eminent tradició d'històries còmiques, les quals acompanyen o substitueixen sovint el to moralitzador amb exemples d'humor escatològic, anticlerical i

arguments farcits de càstigs i recompenses materials, pallisses i enganys, grotesques metàfores eròtiques i hipèrboles diverses; alhora que, per contrast, s'hi exalcen virtuts tradicionalment positives en el folklore universal com l'honradesa, la bondat, la simplicitat, etc. És precisament en aquesta línia, on trobem el lligam entre la tradició oral, part de la narrativa breu medieval i algunes lectures infantils i juvenils: la comicitat alimenta les concrecions de la paròdia, la sàtira i l'absurd en els textos i provoca la rialla. De fet, el llenguatge popularitzant de moltes narracions esdevindrà un indicatiu d'aquesta connexió. Beltrán (2007:66-78), en el seu estudi sobre les rondalles populars valencianes, parla de la comicitat i els costums en diferents tipus de contarelles de tradició oral: les bertranades o torpalls, protagonitzades per un babau o un col·lectiu de beneïts que desconeixen fins a l'absurd el funcionament de la realitat; el que ell anomena els "fabliaux sobre matrimonis i parelles"; la facècia clàssica sobre dones i homes, llestos i víctimes; un altre grup sobre casualitats i personatges poca-soltes o estúpids que interpreten aquests fets casuals d'una manera que resulta ben còmica; els contes anticlericals, amb personatges pertanyents als estaments religiosos que protagonitzen situacions ridícules o estrafolàries; entre unes altres contarelles, totes de llarga tradició i amb versions escrites d'origen medieval.

Des d'una perspectiva didàctica, resulta fonamental tindre en compte la necessitat de realitzar una familiarització que siga progressiva amb els clàssics medievals, la qual cosa és possible gràcies a l'acostament als textos mitjançant una selecció que partisca d'un criteri alhora formal i temàtic. És a dir, centrant-nos en la temàtica

còmica, les formes narratives breus poden representar un mode d'accés estimulants a la cultura medieval per al lector no especialitzat i poden constituir una porta oberta a unes altres obres més extenses i exigents o de major dificultat conceptual.

Cal constatar que existeixen, doncs, diversos textos pertanyents a la narrativa breu medieval que poden oferir pràctiques significatives de lectura per al desenvolupament de la competència literària en els graus d'Educació i Magisteri, si s'enfoquen des d'una perspectiva comparatista que tinga en compte la repercussió educativa de la comicitat literària com a tema i l'estudi cultural de l'humor per al foment d'hàbits lectors a partir de la noció formativa de clàssic literari.

4. Experiència d'aula: reescrivint *fabliaux*

Presentem una experiència d'aula centrada en el treball sobre adaptacions literàries, circumscrita als cursos 2014-2015 i 2015-2016. Hi han participat fins ara un total de 147 alumnes, dividits entre diferents grups de les assignatures *Planificació de la llengua i la literatura en educació infantil* i *Formació literària a l'aula d'infantil*, dins del context didàctic dels Graus d'Educació impartits a Florida Universitària, cooperativa d'ensenyament i centre adscrit a la Universitat de València. Durant el curs 2014-2015, hi han participat un total de 70 estudiants entre l'assignatura de *Planificació*, dividida en dos grups de 30 i 14 alumnes; i la de *Formació literària*, amb un grup únic de 26 alumnes. Durant el curs 2015-2016, hi han participat un total de 77 estudiants entre l'assignatura de *Planificació*, amb dos grups de 36 i 21 alumnes; i la de *Formació literària*, amb 20 alumnes.

Es tracta d'una proposta de treball basada en el desenvolupament de les competències professionals que prioritza el treball en equip i la creativitat literària, més enllà de la noció dels clàssics literaris com a textos intocables o solament destinats a un públic especialitzat. A través d'aquesta experiència es vol potenciar l'aprenentatge significatiu, en relacionar els aspectes teòrics sobre educació literària i les idees de clàssic literari, adaptacions i versions literàries, d'una banda; l'aprenentatge a les aules universitàries, de l'altra; i l'aprofitament didàctic, ço és, la projecció d'aquesta formació envers les possibilitats de la pràctica docent, bandejant idees educativament poc o gens productives pel que fa a la impecabilitat del cànon literari, i considerant els avantatges de renovar la concepció errònia sobre les obres medievals com a textos no adequats a contextos d'aprenentatge.

La present proposta se centra en l'adaptació d'un text narratiu pertanyent al gènere breu dels *fabliaux*, adequant-lo a l'etapa d'infantil mitjançant criteris didàctics per a una planificació adequada de l'educació literària. La proposta es contempla des de la necessitat formativa d'assolir uns determinats objectius (Taula 1).

Es té en compte una determinada organització per tasques i una temporització per sessions d'entre dues i tres hores, la descripció de les quals es proporciona a l'alumnat universitari en la Taula 2.

També es presenta als estudiants una rúbrica on es detallen els criteris d'avaluació establerts (Taula 3).

Ens agradaria incidir en la llibertat creativa de la proposta: es tracta d'adaptar amb finalitat didàctica un text literari amb l'única limitació de preservar una mínima estructura narrativa, fent explícita la funció

Taula 1.

Conceptuals	Procedimentals	Actitudinals
1. Posseir una noció esclaridora de clàssic literari i canón literari. 2. Conèixer els tipus de clàssics literaris, inclosos els medievals. 3. Saber què són les adaptacions i versions literàries. 4. Conèixer els gèneres narratius medievals del <i>lai</i> i el <i>fabliau</i> .	1. Diferenciar els diferents tipus de clàssics literaris. 2. Llegir textos pertanyents al gènere dels <i>fabliaux</i> i els <i>lai</i> . 3. Debatre oralment pel consens i presa de decisions a l'hora de seleccionar d'un text per a adaptar. 4. Adaptar i/o versionar un <i>lai</i> o un <i>fabliau</i> amb criteris didàctics.	1. Gaudir de la lectura dels textos. 2. Valorar la importància dels clàssics en l'educació literària. 3. Mostrar interès pels gèneres medievals treballats i les seues possibilitats didàctiques. 4. Valorar les adaptacions literàries i les seues possibilitats a l'aula d'EDL. 5. Participar activament i mostrar actitud de consens en les discussions grupals. 6. Mostrar iniciativa i creativitat.

social i educativa de les adaptacions literàries (Sotomayor, 2005). Encara que els criteris d'avaluació 6 i 7 puguen semblar, de bestreta, oposats, es troben plantejats d'aquesta manera amb l'objectiu de garantir el foment de la creativitat literària al mateix temps que es manté el sentit del text del qual es parteix, enfocant aquesta creativitat cap a la divulgació didàctica de la literatura medieval entre el públic infantil. L'objectiu és conscienciar els estudiants que

seran futurs mestres i fer-los protagonistes en un plantejament educatiu dels clàssics literaris amb versions de creació pròpia que puguen perpetuar certa relació de fidelitat amb les obres originals (Navarro, 2013) alhora que s'afavoreixen les condicions per a les possibilitats creatives i de desenvolupament competencial de les reescriptures (Caro, 2014), considerant la seua adaptació literària com el producte d'un procés de comprensió i gaudi lectors.

Taula 2.

Tasques	Descripció de les tasques	Temporalització
Tasca 1. Lectura individual dels textos.	Lectura individual dels textos medievals seleccionats: <i>El rossinyol</i> , (<i>lai</i> de Maria de França); <i>Estasaci</i> i <i>El conte de les perdius</i> (<i>fabliaux</i>).	Sessió 1.
Tasca 2. Debat grupal per a la tria del text.	En equips d'un màxim de 5 persones, cal decidir quins dels textos proposats s'escull per a la realització de l'adaptació.	Sessió 1.
Tasca 3. Adaptació del text (codi textual).	Cal considerar les característiques i necessitats textuals de l'etapa d'infantil (segon cicle) a l'hora d'adaptar el text de la narració elegida: reducció de l'extensió, simplificació del llenguatge, lèxic apropiat, sintaxi senzilla, significació de referents a l'espai i culturals, etc.	Sessió 2.
Tasca 4. Adequació de format (codi visual).	Inclusió creativa d'imatges, atenció a recursos i formats propis de l'etapa educativa (característiques de l'àlbum il·lustrat o altres gèneres infantils), però mantenint l'estructura bàsica de l'obra.	Sessió 2.
Tasca 5. Revisió i presentació oral.	Cal revisar la correcció ortogràfica, la coherència i adequació del text en el seu contingut i el seu format; i després presentar-lo oralment al grup-classe justificant l'adaptació realitzada amb criteris didàctics.	Sessió 3.

Taula 3.

Críteris	Molt bé (10-9)	Bé(8-7)	Regular(6-5)	Malament (4-0)
1. L'adaptació literària: actualització del text.	L'adaptació no sols realitza una reducció del text, sinó que simplifica adequadament el llenguatge (lèxic, expressions, sintaxi) i fa un acostament al context infantil mitjançant referents significatius amb pr per facilitar la ubicació d'allò narrat.	L'adaptació del text elegit no sols realitza una reducció del text, sinó que simplifica adequadament el llenguatge (lèxic, expressions, sintaxi).	L'adaptació del text elegit es limita a una reducció del text (supressió de vocables, oracions o fragments).	L'adaptació no contempla una reducció del text adequada a l'etapa d'infantil.
2. Inclusió d'enfocaments, recursos i característiques propis de la literatura pensada per a infants.	Inclusió d'enfocaments, recursos i característiques propis de la literatura pensada per a infants, tant en la part textual com en la part visual, tenint en compte aquells estudiats amb anterioritat en l'assignatura i en assignatures prèvies.	Inclusió d'enfocaments, recursos i característiques propis de la literatura pensada per a infants, tant en la part textual com en la part visual.	Inclusió d'enfocaments, recursos i característiques propis de la literatura pensada per a infants es limita a la part textual.	No es té en compte la inclusió d'enfocaments, recursos i característiques propis de la literatura destinada als infants.
3. Tractament de sentiments i emocions.	Tractament dels sentiments o emocions que experimenten els protagonistes de les històries de manera significativa, afavorint l'empatia amb els lectors.	Els protagonistes de l'adaptació experimenten sentiments i emocions relacionats amb el món infantil.	Els protagonistes de l'adaptació experimenten sentiments i emocions humanes desvinculades de la realitat infantil.	No s'hi planteja cap tractament de les emocions i els sentiments a través dels personatges.
4. Consideració de valors democràtics de convivència.	Consideració de valors democràtics de convivència (adaptant l'argument i personatges), com ara els valors coeducatius i el respecte a la diversitat.	Consideració de valors democràtics de convivència adaptant l'argument.	Consideració de valors, sols si es plantegen prèviament en els textos adaptats.	No es consideren en l'adaptació valors democràtics de convivència.
5. Doble codi text-imatge.	Adequació de models narratius i visuals: atenció al doble codi text-imatge, amb elaboració d'il·lustracions pròpies.	Adequació de models narratius i visuals: atenció al doble codi text-imatge, sense il·lustracions pròpies però amb selecció adequada d'imatges.	Adequació de models narratius amb més atenció al codi textual que a la imatge, amb dibuixos o il·lustracions poc adequats.	No s'hi para atenció al doble codi text-imatge.
6. Manteniment de l'estructura narrativa.	Manteniment de l'estructura narrativa bàsica de l'obra (argument general, personatges i accions, inici i desenllaç).	Manteniment de l'estructura narrativa, amb certs canvis en l'argument però conservant personatges i accions principals.	Manteniment de certa estructura narrativa (inici i desenllaç) però amb canvis en personatges i accions.	No es manté l'estructura bàsica de la narració ni s'atén a un adequada caracterització dels personatges originals.
7. Creativitat i innovació.	Creativitat en la proposta adaptativa i llibertat en les possibilitats de la reescriptura (tant a nivell textual com visual) amb criteris didàctics.	Creativitat en la proposta, amb canvis significatius a nivell argumental i amb atenció a la part visual segons criteris didàctics.	S'hi realitzen alguns canvis en l'argument, però sols a nivell textual, atenent a criteris didàctics.	Els canvis són mínims, no demostren una reescriptura creativa del text, ni s'atenen a criteris didàctics.

A partir d'una versió en prosa proporcionada pel docent (realitzada a partir dels textos originals), es planteja a les aules de Magisteri la lectura dels *fabliaux* titulats *El conte de les perdius* (*Le dit des perdrix*) i *Estasací* (*Estula*). Es tracta de dues narracions breus del segle XIII, de temàtica còmica. En la primera, la muller d'un camperol anomenat Gombaut, golafre i enginyosa, cogita un ardit per cruspir-se tota sola les perdius que ha caçat el seu marit i que vol compartir amb el capellà del poble: a ell li fa creure que ha sigut el seu amic el rector qui se les ha menjades; i al clergue li diu que el seu marit l'acusa d'adulteri i vol castrar-lo a ganivet, amb un malentès perfect a través d'un diàleg àgil i una persecució final entre el capellà i el vilatà que és el resultat de l'enganyifa de la dona. En la segona narració, trobem dos germans orfes que, fustigats per la fam i el fred, decideixen una nit assaltar la casa d'un ric hom que viu a prop en busca de queviures: volen furta tant de cols de l'hort com puguen i matar un corder del corral per atipar-se. La foscor de la nit i el fet que el gos guardià de la casa tinga un nom tan peculiar com *Estula* acabaran creant una confusió involuntària i delirant en què els habitants de l'alqueria creuran que el ca, posseït pel diable, és capaç de parlar i novament un clergue, pensant-se en perill de mort, haurà de sortir cames ajudeu-me.

5. Resultats

S'hi han obtingut tres tipus de produccions textuals per part de l'alumnat: 1) Una adaptació del text ajustada a l'argument de l'obra original, d'extensió semblant: s'hi realitza una actualització del vocabulari, els adjectius arcaics i les expressions més antigues queden suprimits, i s'efectua una simplificació de la sintaxi oracional,

aconseguint un estil planer, pròxim al registre col·loquial, sense inclusió del codi visual. 2) Una adaptació del text, respectant argument i estructura general de la narració, però reduint-ne considerablement l'extensió, on s'inclouen imatges (extretes d'Internet) que representen els personatges en diàleg i els espais de l'acció narrativa dividida en escenes, afavorint la seqüenciació de la lectura també a nivell visual a manera de conte il·lustrat. 3) Una reescriptura lliure, més creativa, amb un replantejament del títol del relat i reinvençió o actualització d'espais i personatges, modificacions argumentals i canvis estructurals, introduint situacions quotidianes pròximes a l'alumnat infantil amb l'objectiu de fer la narració més significativa i comprensible, acompanyada d'il·lustracions creades pels mateixos estudiants o mitjançant un procés minuciós de selecció i composició de pàgina a través de diversos recursos TIC, tenint en compte característiques típiques de l'àlbum il·lustrat o el còmic.

Per manca d'espai, mostrem solament un exemple del tercer tipus de resultats, on s'actualitza l'argument del *fabliau Estula*: s'hi planteja un context familiar, s'hi substitueix el personatge del rector pel del veterinari i s'adequen els espais de la narració al context cultural i natural valencià, amb la inclusió de les tradicionals barraques i camps de tarongers; pel que fa a l'actualització del text, s'hi aprofiten expressions d'obertura i tancament típiques dels contes populars:

6. Conclusió

Considerem aquesta experiència didàctica al voltant dels clàssics literaris en la formació de mestres com un exemple d'activitat creativa a partir de formes breus

Això era i no era, dos germans que no tenien pare ni mare i vivien ells sols a una barraca. Aquests, eren tan pobres tan pobres, que no tenien ni per a comprar-se un caramel.

Una nit en què els germans estaven patint tanta tanta fam, el germà major va dir al menut:

El germà major va recordar que al costat de sa casa vivia un home molt molt ric que utilitzava com a mocador un bitllet de 20€. I decidiren anar a visitar la casa del seu veí i furtar un poc de menjar.

Quan arribaren a casa del veí, Marc, el germà menut, va anar al camp de taronges que tenia i va omplir la seua borsa fins que no cabia ni un mosquit. Joan, baix el llum de la lluna es va dirigir cap al prat, per a furtar una ovella que es donara a menjar.

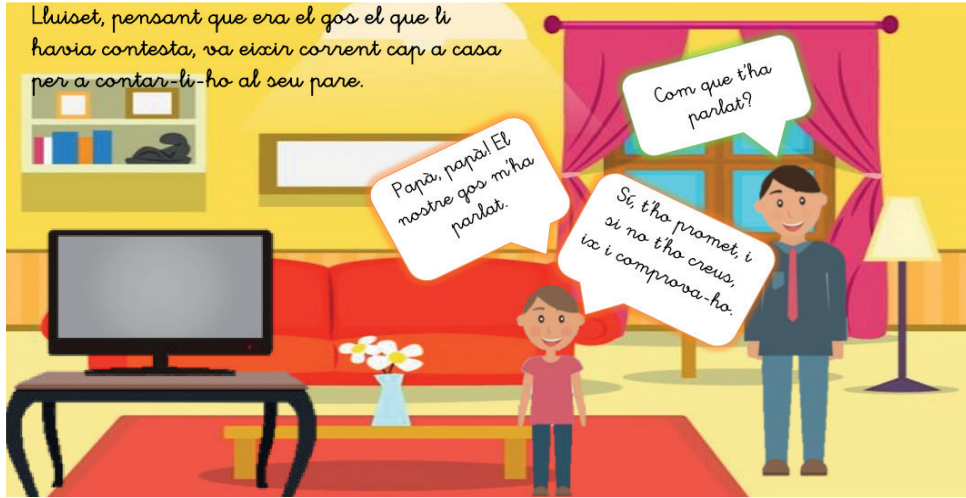
Mentrestant, els amos de la casa, Lluís i Lluïset, encara estaven al menjador, un veient la televisió i l'altre llegint un llibre. De sobte escoltaren un gran colp, i Lluís li va demanar al seu fill que anara a veure què passava.

Lluïset, va eixir fora i va cridar al seu gos per veure si havia sigut ell el que havia fet aquell soroll. I Joan, pensant-se que era el seu germà Marc el que preguntava per ell va contestar.

Lluïset, pensant que era el gos el que li havia contestat, va eixir corrent cap a casa per a contar-li-ho al seu pare.

Lluís va eixir fora i va cridar al gos. Joan, creient que era el seu germà que estava fent-li una broma, li va contestar:

Lluís es va quedar bocabadat, i li va dir al seu fill:

Lluiset, no va entendre res i se'n va anar a casa a contar-li al seu pare les estranyes aventures que havia viscut aquesta nit. Marc tampoc va entendre res quan va veure a un home corrent mentre botava a la pota coixa, però, va agafar la borsa amb les taronges i va anar a buscar al seu germà.

I sense més explicacions i amb una gran aventura per a recordar, tornaren a casa i acabaren amb la fam.

I conte contat, conte acabat, i esperem que us haja agradat.

pertanyents a la *narratio brevis* medieval, vinculada a l'educació literària en primeres edats. Al nostre parer, les reescriptures produïdes pels estudiants de Magisteri són el resultat d'una determinada concepció *dúctil* —didàcticament productiva— de clàssic literari. Alhora, aquesta proposta esdevé una aposta més a favor del coneixement de la nostra tradició literària a través d'un

enfocament que integra, d'una banda, l'acte de lectura a les aules i, de l'altra, la producció textual en forma de reescriptures adaptatives (sorgides de la comprensió lectora, la discussió interpretativa i el replantejament didàctic de narracions medievals), incorporant aquesta doble perspectiva a la formació professionalitzadora dels futurs mediadors educatius.

Referències bibliogràfiques

- BÜHLER, J. (2005). *Die Kultur des Mittelalters*. Trad. castellana. *La cultura en la Edad Media. El primer renacimiento de Occidente*. Barcelona: Círculo Latino.
- BALLESTER, J. (2015). *La formación lectora y literaria*. Barcelona: Graó.
- BALLESTER, J. i IBARRA, N. (2015). A Qualitative Study Based on the Reading-life Histories of Future Teachers, *Procedia: Social and Behavioral Sciences*, 178, 15-19. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2015.03.139>
- BALLESTER, J., i IBARRA, N. (2016). La educación lectora, literaria y el libro en la era digital. *Revista Chilena de Literatura*, 94. Recuperado de <http://www.revistaliteratura.uchile.cl/index.php/RCL/article/view/44978/47060>
- BELLVESER, R. i HAUF, A. G. (2010). *Amor i erotisme al Tirant*. Alzira: Bromera.
- BELTRÁN, R. (2007). *Rondalles populars valencianes: Antologia, catàleg i estudi dins la tradició del folklore universal*. València: Publicacions Universitat de València.
- CARO, M. T. (2014). La educación literaria de los clásicos y su proyección interdisciplinaria para el aprendizaje basado en competencias, *Educatio Siglo XXI*, 32(3), 31-50. <http://dx.doi.org/10.6018/j/210961>
- CASALS, G. i SOLDEVILA, LL. (2002). *Curial e Güelfa. Tres històries d'amor*. Barcelona: Edicions 62.
- COLOMER, T. (1998). *La formació del lector literari*. Barcelona: Barcanova.
- COLOMER, T. (2010). *Introducción a la literatura infantil y juvenil*. Madrid: Síntesis.
- COLOMER, T. i MUNITA, F. (2013). La experiencia lectora de los alumnos de Magisterio: Nuevos desafíos para la formación docente. *Lenguaje y Textos*, 38, 37-44.
- DÍAZ-PLAJA, A. i PRATS, M. (2013). Recordar, aprender, practicar: qué sabe y qué debe saber un futuro maestro, *Lenguaje y Textos*, 38, 19-28.
- LARRAÑAGA, E., YUBERO, S. i CERRILLO, P. (2008). *Estudio sobre los hábitos de lectura de los universitarios españoles*. Madrid: SM.
- LLUCH, G. i ZAYAS, F. (2015). *Leer en el centro escolar. El plan de lectura*. Barcelona: Octaedro.
- MARTINES, V. (2003). Actualitzem els clàssics. Traducció, literatura romànica, i ensenyament dels clàssics valencians (la *Queste del saint graal* i el *Tirant lo Blanch*), dins V. Martines (ed.) *Llengua, societat i ensenyament*, Volum III (pp. 5-37). Alacant: Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana.
- MENDOZA, A. (2002). La renovación del canon escolar: la integración de la literatura infantil y juvenil en la formación literaria. En Hoyos Rgel, M.C. et al. (eds.) *El reto de la lectura en el siglo XXI* (pp. 21-38). Granada: Grupo Editorial Universitario.
- NAVARRO, R. (2013). La salvación de los clásicos. Las adaptaciones fieles al original, *Quaderns de Filologia*, 18, 63-75.
- PACHECO, A. (1983). *Blandín de Cornualla i altres narracions en vers dels segles XIV i XV*. Barcelona: Edicions 62.

PERNOUD, R. (1977). *Pour en finir avec le Moyen Age*. París: Seuil.

SERGI, G. (1998). *L'idea di Medioevo*. Roma: Donzelli Editore.

SOTOMAYOR, M. V. (2005). Literatura, sociedad, educación: las adaptaciones literarias. *Revista de Educación*, Núm. Extraordinari, 217-238.

SOTOMAYOR, M. V. (2013). ¿Qué hacemos con los clásicos? Algunas reflexiones para los futuros docentes. *Lenguaje y Textos*, 38, 29-35.

TIHAL, F. (2016). Las jarchas y las moaxajas, modelos de textos multiculturales para desarrollar la competencia intercultural, dins A. Díez Mediavilla et al. (eds.) *Aprendizajes plurilingües y literarios. Nuevos enfoques didácticos* (pp. 386-390). Alacant: Universitat d'Alacant.

TRINCADO, M. C. (2016). La educación literaria a través del ejemplo y las fábulas de *El conde Lucanor* y el *Libro de buen amor*, dins A. Díez Mediavilla et al. (eds.) *Aprendizajes plurilingües y literarios. Nuevos enfoques didácticos* (pp. 775-783). Alacant: Universitat d'Alacant.